

Д. Зюзь

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЧАСТІ ДЕРЖАВИ У ФОРМУВАННІ ІНСТИТУТУ ВЛАСНОСТІ

Розглянуто зарубіжний досвід участі держави у формуванні інституційних змін власності, виявлено подібність у деяких методах, які держави використовують щодо формування інституційних змін власності. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення інституту власності в сучасній Україні.

Ключові слова: інститут власності, Франція, Польща, Китай, спеціальна економічна зона, монетарна політика, податки, державне підприємство.

Упродовж усіх років незалежності України її економіка знаходиться у розбалансованому стані. Провівши суперечливу за своїми наслідками приватизацію та ігнорування всіх дефектів ринкової економіки, актуальним для держави стає питання трансформації діючої в країні економічної системи, зміни ролі державних інститутів щодо стимулювання її соціально-економічного розвитку тощо. З огляду на це, доцільно проаналізувати вплив зарубіжних країн на формування інституційних змін власності як детонатора соціально-економічного розвитку.

Питанням зарубіжного досвіду участі держави у формуванні інституційних змін власності приділено значну увагу в науковій літературі. Серед досліджень і публікацій, на яких ґрунтується автор, можна виділити праці наступних науковців: С. Гармаш, Г. Забчук, І. Іващук, В. Ковалевський, Ю. Козак, М. Коростіков, М. Нікітіна, М. Орнат, А. Ослунд, В. Палехова, Ю. Хватов та інших. Незважаючи на досить значні доробки науковців за вказаним напрямком, залишається відкритим і потребує подальшого дослідження питання участі держави у формуванні інституційних змін власності.

Мета статті – проаналізувати зарубіжний досвід участі держави у формуванні інституційних змін власності, на основі якого виробити та надати рекомендації щодо вдосконалення інституту власності України в сучасних умовах.

Для досягнення стійкого розвитку соціально-економічної сфери необхідно здійснювати системний (*формуючий*) вплив держави на інститут власності. Досить цінну інформацію для практики України в цьому напрямку може містити досвід зарубіжних країн. Відповідно далі буде розглянуто зарубіжний досвід участі держави у формуванні інституційних змін власності таких країн, як Франція, Польща, Китай.

Цікавий досвід участі держави у формуванні інституційних змін власності має Франція. Ця країна характеризується найбільш розвиненим (з усіх західноєвропейських країн) державним регулюванням економіки, що проявляється у індикативному плануванні (*формуванням стратегічних планів і поточних прогнозів займається Генеральний комісаріат з планування*).

Французька економіка на сьогодні акумулює в собі всі форми власності: державна, колективна, індивідуальна, змішана. В історичному аспекті держава постійно впливала на інститут власності, трансформуючи його то в бік усупільненого, то в бік приватного господарювання, за що й отримала назву етатистської (*етатизм, статизм (від фр. État або англ. State – держава [1])*).

Після масштабної націоналізації (*енергетика, вугільна, хімічна промисловість, чорна металургія, транспортне машинобудування, виробництво побутової електроапаратури, будівництво, зв'язок і транспорт тощо*) у 50 – 60-х рр. ХХ ст. третина майна належала державі, зокрема п'ята частина промисловості, безліч банків, автотранспорт, великі страхові компанії і радіомовлення. Головним завданням у цей час була індустріалізація з метою утримання за Францією статусу сильної держави. Відповідно країна здійснювала 30% усіх капіталовкладень [2].

Після двох хвиль денационалізації, які були здійснені в 70-х і в 90-х рр. ХХ ст., у державному секторі все ж залишалося багато промислових підприємств і банків. Але механізм управління ними істотно змінився. Держпідприємства перетворилися у змішані акціонерні товариства (*контрольний пакет акцій належить державі*), були переведені на незалежне від бюджету функціонування та почали діяти в жорстких умовах ринку [3].

У ХХІ ст. політика країни спрямована на подальший розвиток конкуренції, що стоїть на фундаменті вільного підприємництва й торгівлі. Відповідно створення малих підприємств постійно стимулюється різними видами допомоги в отриманні довгострокових і короткострокових позик, наданні податкових пільг, гарантій і страхування кредитів, забезпеченні комерційною інформацією, встановленні законодавчих гарантій щодо запобігання повного банкруства, виділенні спеціалістів для координації діяльності малих підприємств, підвищенні кваліфікації управлінського персоналу тощо [4].

У 2016 р. Президент Франції підписав указ, який вводить у країні надзвичайний економічний стан, що, своєю чергою повинно призвести до стійкого зростання економіки країни, а також викоринити безробіття. Планувалося виділити субсидії малому підприємству на 2 млрд євро та вжити заходів, які стимулюватимуть створення стажувань для молодих фахівців. До речі, 2014 р. на ці цілі було витрачено 40 млрд євро у вигляді податкових пільг [5].

На сьогодні державна політика спрямована на подальшу соціалізацію інституту власності. Так, у Франції законодавчо стимулюється внутрішній перерозподіл акцій. Дедалі помітнішою стає тенденція переходу підприємств у повну власність їх персоналу. По суті, йдеться про створення кооперативної форми власності не шляхом об'єднання дрібних індивідуальних власників, а через придбання підприємства його персоналом [6].

Також Франція є єдиною європейською країною з більшістю (60%) депозитів і кредитів під керуванням кооперативних банків, тобто тих, які належать їх клієнтам [7].

Як бачимо, формуючий вплив на інститут власності Франція здійснює методами державного регулювання, зокрема стимулюванням підприємницької діяльності, переведенням держпідприємств на ринкові колії, створенням умов для подальшої кооперації тощо.

Практика *Польщі* щодо формування інституційних змін власності є особливо цінною для України. Адже ця країна близька нам як за традицією організації соціально-економічної сфери (*в історичному аспекті соціалістичні умови життя з усіма вихідними складовими*), так і за географічним місцезнаходженням.

До початку реформ (1990 р.) економіка Польщі знаходилася у стані глибокої системної економічної кризи (*гіперінфляція, зниження рівня виробництва, рівня життя населення*). Відповідно було покладено курс на кардинальні системні зміни, які потім отримали назву “шокова терапія”. Для забезпечення стабілізації були впроваджені такі заходи: жорстка монетарна політика; ліквідація бюджетного дефіциту шляхом

скорочення дотацій на продукти харчування, сировину, заходи виробництва, енергоносії, відміни більшості податкових пільг; лібералізація основної маси цін (*понад 90% цін є вільними*) і підвищення цін, які залишилися під контролем держави (*енергоносії, транспортні тарифи, квартплата, ліки*); введення часткової конвертації польської валюти за умов її значної девальвації, уніфікації курсу на всіх ринках і лібералізації зовнішньої торгівлі; жорстка обмежувальна політика доходів [8].

Але “Шокова терапія” зазнала критики з боку політичної еліти Польщі, і в 1994–1997 рр. була успішно впроваджена програма градуалістичних реформ “Стратегія для Польщі”, яка кардинально відрізнялася від попередньої ліберальної політики початку реформ. Ключовими векторами були такі: створення необхідних інститутів, державне втручання в економіку, справедливий розподіл доходів. У ході проведення реформ були значно покращені основні макроекономічні показники країни. Відбувався поступовий перехід до нової системи оподаткування підприємств (*незалежно від форм власності*), створення однакових умов господарювання. Таким чином, “Вашингтонський консенсус” з гаслом “лібералізація + приватизація”, заснований здебільшого на монетаристській концепції, трансформувалася в бік посилення державного втручання у формування інститутів розвитку [9].

Як зазначають деякі автори, зокрема А. Ослунд, у посткомуністичних країнах приватизація була безпрецедентна, пов’язана одночасно з ідеологічним вибором та з безмежними технічними складностями [10].

У період 1990–1992 рр. у Польщі відбулася так звана “мала приватизація”, у приватні руки перейшла основна частина роздрібною торгівлі та побутових послуг. Частка приватного сектора у ВВП зросла з 29% у 1989 р. до 47% у 1992 р., перевищила 50% у 1993 р. та досягла майже 70% у 1996 р. Що стосується приватизації великих підприємств, то тут влада не поспішала, адже розуміла важливість поступових змін у принципах їх управління. Тобто програма “Стратегія для Польщі” була заснована не на руйнуванні державного сектора, а на поступовій приватизації. Відповідно відбувалася корпоратизація державних підприємств із обмеженим числом власників акцій та перехід на управління шляхом найму компетентних менеджерів [11].

Таким чином, державні підприємства здебільшого працюють за участю приватного капіталу та є організаціями, над якими держава здійснює контроль задля досягнення поставлених завдань із максимальною ефективністю [12].

При цьому у стратегічних підприємствах, передусім у сфері енергетики і важкої промисловості, держава зберегла контрольний пакет, а для кращого залучення капіталу частина акцій котирується на біржі. Це стосується, наприклад, PGNIG (*польського аналогу української НАК “Нафтогаз”*), польської енергетичної групи чи інших фірм у галузі енергетики. Станом на половину 2015 р. держава зберігала міноритарний пакет акцій у 346 підприємствах, а мажоритарний – у 47. Так, у 2015 р. річний прибуток із дивідендів перевищив прибуток із продажу підприємств у 10 разів, досягши рівня 45 млрд злотих (12 млрд дол.) [13].

Для ефективнішого функціонування приватного сектора був прийнятий Закон “Про свободу економічної діяльності та підприємництва” (2004 р.), який регламентує загальні правила ведення бізнесу. Він відомий ще під назвою “конституція бізнесу”, адже регулює умови старту, ведення та обмеження підприємництва тощо [14].

В економічному житті Польщі присутні всі форми власності: державна, колективна, індивідуальна, змішана. Відповідно всі організації мають доступ до державних замовлень

(діяльність регламентується законодавством Польщі та ЄС [15]), які з 2000 р. постійно зростають (в середньому на 10,5 млрд злотих на рік), забезпечуючи цим соціально-економічний розвиток країни [16].

Створення 14 особливих економічних зон (*спеціально відведена територія із створеною допоміжною інфраструктурою, в якій господарська діяльність ведеться на пільгових умовах*) дало змогу запустити маховик розвитку в депресивних територіях. Умови для ведення бізнесу в межах цих зон такі:

- вартість капіталовкладень повинна бути не менше 100 000 євро, при цьому доля власного капіталу підприємця не може бути менше 25%;
- капіталовкладення повинні освоюватися протягом не менше п'яти років, починаючи з дня завершення проекту (*три роки для малих і середніх підприємств*);
- робочі місця на новостворених об'єктах повинні підтримуватися і зберігатися протягом не менше п'яти років із дня прийняття на роботу (*три роки – для малих і середніх підприємств*).

Держава також гарантує звільнення від податку на прибуток компаній, що працюють в даних економічних зонах [17].

Завдяки створенню за роки трансформації масштабного та ефективного сектору малих і середніх підприємств (далі – МСП), значною мірою зорієнтованого на експорт, Польщі досить швидко вдалося подолати кризовий стан у промисловому виробництві (2008 – 2009 рр.). У період фінансової кризи МСП отримували підтримку та стимулювалися завдяки значному розширенню системи банківських гарантій і полегшеному доступу до грошових коштів із фондів ЄС [18].

Доцільно зазначити, що доступність кредитів для невеликих підприємств є запорукою успішного розвитку будь-якого бізнесу. У Польщі, незважаючи на жорсткість умов кредитування банками, число відхилених заявок на фінансування цього сектора постійно скорочується. Водночас зменшується кількість підприємств, які не можуть виконати умов щодо отримання кредиту [19].

На випадок фінансових криз у Польщі діє спеціальний закон щодо іноземної валюти, який повинен захищати так званий “Валютний інтерес” держави. Передбачається впровадження адміністративних бар'єрів для відтоку капіталів із країни [20].

Таким чином, формуючи інституційні зміни власності (*створення сприятливих умов для ведення МСП, розвиток ринкової інфраструктури, проведення помірної приватизації державної власності, переведення державних підприємств на ринкові колії, створення особливих економічних зон, державні замовлення, політика відстоювання національних інтересів тощо*), Польщі вдалося досягти економічного росту та покращення соціальної сфери в країні. Так, ВВП станом на 2016 р. становив 1054,1 млрд дол. [21]. Відповідно показник росту за останні 10 років дорівнює 66,4%.

Влада *Китаю*, реформуючи економіку країни, у другій половині ХХ ст. почала відходити від державного монополізму шляхом розвитку різноманітних форм власності: колективна, індивідуальна, змішана (*зокрема з іноземним капіталом*) тощо. Як зазначає М. Орнат, суб'єкти ринку формувалися не через руйнування існуючих державних структур, а здебільшого заповненням ніш, що пустують, новими комерційними структурами, тобто з перших кроків реформи були спрямовані на зменшення дефіцитності економіки [22]. Хоча в подальшому державний сектор все ж скорочувався шляхом продажу акцій певних об'єктів власності з 76% (1980 р.) до 24% (2000 р.). Ці

кроки супроводжувалися жорстким регламентуванням, адже уряд прагнув зберегти за собою контроль над державним сектором. Фактично випуск акцій підмінявся випуском облігацій (*головною метою було залучення внутрішніх інвестицій фізичних осіб*) [23].

Подальша політика реорганізації та реструктуризації державної власності посилилася унаслідок повної або часткової купівлі приватними (*була зроблена ставка на приватизацію підприємств їх же власним менеджментом*) та іноземними інвесторами державних підприємств. Так, за період 2006 – 2010 рр. було укладено 66 угод щодо придбання іноземним капіталом вітчизняних підприємств (*на суму 6,5 млрд юанів*). Відповідно частка майна, де переважає акціонерна власність, в економіці Китаю становила приблизно 60% (*у 1990 р. – 9,8%*), а у найближче десятиліття прогнозують збільшення до 90% [24].

Для залучення іноземного капіталу було обрано “точкову” стратегію. Влада стимулювала надходження закордонних капіталовкладень у країну шляхом створення 60 спеціальних економічних зон у найбільш розвинутих приморських районах [25].

Однак починаючи з 2000 рр. Китай змінює політику щодо зарубіжних інвесторів (*лояльність, пільгові умови, до яких належать податки на прибуток, таможні збори тощо*), що прослідковується у відстоюванні власних інтересів.

З одного боку, Китай відкритий для іноземних інвесторів, торгівлі, участі у фондових біржах тощо. З іншого – має досить авторитарну монетарну політику. Тобто запроваджено значні обмеження на рух капіталу. Зокрема, дозволяється ввозити валюту в країну та конвертувати її в юані, а от із вивезенням валюти виникають складнощі. Адже цей механізм ускладнений процедурою надання дозволу та суворо контролюється державними органами. Відповідно іноземний інвестор, який вклав у виробництво гроші, обладнання, устаткування, технології, може повернути інвестиції тільки у формі виробленого товару. Законодавством передбачено, що підприємства з іноземним капіталом 70% виробленої продукції обов’язково мають експортувати з Китаю і тільки 30% дозволяється реалізувати за юані на внутрішньому ринку [26]. Таким чином, нестандартний підхід Китаю до реформування економічної системи забезпечив стійкість до зовнішньої кон’юнктури під час глобальних проблем (*фінансова, соціально-економічна сфери*).

Доцільно зазначити, що китайська правова система прогресує у сфері відносин між владою і власністю (*під час реформ проводилася політика щодо виховання поваги до приватної власності*), що проявляється у поступовому розвитку та становленні інституту власності [27]. Хоча цей процес і проходить досить повільно. Наприклад, вказані в конституції 1982 р. положення про захист приватної власності вступили в дію аж через 25 років (2007 р.) [28].

Таким чином, ситуація з приватною власністю мала двояке спрямування. З одного боку, власник ніби володів майном, а з іншого – був залежний від місцевої та центральної влади. Такий довгий період правового вакууму можна трактувати як перевірку владою нових стратегій та підходів щодо розвитку соціально-економічної сфери. Відповідно політична еліта не наважилася руйнувати старі уклади життя, не перевіривши на практиці нових підходів (*в Україні пішли іншим шляхом – спершу зруйнували потім перевіряли*).

Що стосується землі, то вона є державною. У Китаї не вводили приватну власність на землю, її (*ділянки*) просто передавали в користування селянам. Держава з останніми заключає довгострокові підряди на поставку сільськогосподарської продукції. Продаж або суборенда землі в Китаї заборонені [29].

Позитивний вплив на інститут власності та економічне зростання здійснила реформа регіонального управління та фіскальна децентралізація. Перша мала таку формулу: процвітання місцевого бізнесу = процвітання чиновників. Керівники територіальних одиниць (*будь-якого рівня*) підписували контракт, за яким зобов'язувались у певний термін підвищити низку показників. Якщо вони його не виконували, то отримували догану та могли бути звільнені або понижені. У разі виконання або перевиконання, отримували премію або йшли на підвищення. Друга характеризувалася тим, що місцева влада була практично відрізана від центрального фінансування і бюджетних субсидій. Покривати всі видатки доводилося податкових надходжень. Відповідно підприємці як найбільші платники податків стали сприйматися як важлива складова місцевої економіки [30].

Для впорядкування управління державними підприємствами (прослідковується поступова концентрація) у 2003 р. була сформована Державна комісія по управлінню й нагляду за державною власністю (далі – ДКУНДВ), яка акумулювала в собі всі великі підприємства в стратегічних для держави сферах (оборона, виробництво і транспортування енергії, телекомунікації, нафта і нафтопереробка, вуглевидобування, громадянська авіація, кораблебудування, машинобудування, автомобілебудування, IT, будівництво, металообробка, хімічна промисловість, геологорозвідка, торгівля, інвестиції, медицина, виробництво будматеріалів, сільське господарство, земельні роботи тощо), крім банків та фінансових установ, адже вони вже мали свої органи управління (комісія з регулювання банківської діяльності та комісія з регулювання обігу цінних паперів). Головною ціллю створення ДКУНДВ було підвищення прибутковості державних підприємств, а ключовими завданнями були такі:

- правління активами держпідприємств;
- діяльність в якості стратегічного інвестора;
- контроль за кадровою політикою;
- стимуляція реформування і модернізації держпідприємств [31].

Аналітики Міжнародного валютного фонду зазначають, що на сьогодні в Китаї відбувається уповільнення росту і перебалансування економіки в бік внутрішнього споживання [32].

Таким чином, у Китаї було задіяно як ринкові (право на приватну власність, створення бірж, банків, комерційних фондів, торговельних та інших організацій), так і державні механізми (демонополізація власності, розвиток різних форм власності, державна інвестиційна діяльність, стимулювання зарубіжних інвесторів тощо) формування інституційних змін власності. Підсумовуючи, доцільно зазначити, що країна веде політику напівзакритого типу, а в разі загрози національним інтересам можуть відбуватися одномоментні зміни у зазначеному вище інституті на користь держави. Цікаво те, що більшість це розуміє та все ж продовжує економічну діяльність (створювати, розвивати бізнес, інвестувати тощо) у цій країні.

Модель, обрана Китаєм, підтверджує свою ефективність і в таких країнах, як Лаос (*ВВП за останні 10 років зріс на 147,9%*), Ефіопія (*ВВП за останні 10 років зріс на 211,4%*) та інші, де КНР проводить потужну інвестиційну діяльність та дає рекомендації щодо реформування економіки на основі власного досвіду [33]. У даних країнах, як і в самому Китаї, існує безліч невирішених соціальних проблем, а реформи останніх років дають підстави стверджувати, що вони можуть бути вирішені найближчим часом.

Висновки

Проаналізувавши практику Франції, Польщі та Китаю, доцільно зазначити, що прослідковується подібність у деяких методах, які держави використовують щодо формування інституційних змін власності. Так, можна виокремити такі методи (табл. 1):

Таблиця 1**Методи впливу на інститут власності**

Методи	Франція	Польща	Китай
Створення спеціальних економічних зон	-	+	+
Стимулювання населення щодо ведення бізнесу	+	+	+
Переведення державних підприємств у ринкове середовище	+	+	+
Акціонування держпідприємств зі збереженням мажоритарного пакету акцій за державою	+	+	+
Державне інвестування в реальний сектор економіки	+	+	+

Особливої уваги заслуговує монетарна політика країн. Адже успішний розвиток напряму залежить від її функціонування, наприклад: у Китаї вона найбільш жорстка, у Польщі – помірною, а у Франції – ліберальною. Відповідно прослідковується така тенденція: чим більше розвинена країна, тим монетарна політика є більш відкритою і навпаки.

Цікаво те, що в Україні, певною мірою всі ці методи (див. табл. 1) також використовувалися чи використовуються і досі. Річ лише у тім, що вони були більше декларативними та не були спрямовані на досягнення конкретного результату у межах єдиної стратегії розвитку країни.

На підставі проаналізованої практики рекомендації щодо вдосконалення інституту власності України в сучасних умовах такі:

1. Перегляд ефективності діючих спеціальних економічних зон, при необхідності – створення нових (використати практику Китаю, коли підприємства з іноземним капіталом 70% виробленої продукції обов'язково мають експортувати і тільки 30% дозволяється реалізувати за національну валюту на внутрішньому ринку).

2. Стимулювання населення щодо ведення бізнесу (державне кредитування під нульову відсоткову ставку, податкові канікули тощо).

3. Корпоратизація держпідприємств зі збереженням мажоритарного пакету акцій за державою.

4. Створення нової виробничої інфраструктури шляхом державного інвестування.

5. Запровадження жорсткої монетарної політики, яка б дозволяла блокувати відтік іноземної валюти з країни.

6. Сприяння соціалізації інституту власності (законодавчо стимулювати внутрішній перерозподіл акцій, шляхом створення кооперативної форми власності, через придбання підприємства його персоналом).

Список використаної літератури

1. Етатизм. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%BC#cite_note-2.

2. Козак Ю. Г., Ковалевський В. В., Осипов В. М. Економіка зарубіжних країн. К. : ЦУЛ, 2007. С. 213.

3. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях. URL : http://pidruchniki.com/1179120651226/ekonomika/vnutrishnya_ekonomichna_politika.
4. Государственное регулирование экономики в зарубежных странах : консп. лекц. / Академия управления при Президенте Республики Беларусь. URL : <http://www.twirpx.com/file/134819/>.
5. Во Франции введено чрезвычайное экономическое положение. Война и мир. URL : <http://www.warandpeace.ru/ru/news/view/108457/>.
6. Сучасна економіка. URL : <http://library.if.ua/book/64/4614.html>.
7. Хватов Ю. Ю. Економіка Франції: етапи і аналіз сучасних тенденцій розвитку. URL : <http://acadrev.duan.edu.ua/images/stories/files/2016-2/16.pdf>.
8. Гармаш С. В. Закордонний досвід трансформацій національних економік та можливість його застосування в Україні в умовах загострення системної кризи // Вісник НТУ “ХПІ”. 2015. № 26. С. 54—61.
9. Палехова В. А. Польський досвід переходу до ринку: уроки для України. URL : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/pidruchnuku/27/9.pdf>.
10. Ослунд А. Шоковая терапия в Восточной Европе и России. М. : Республика, 1994. С. 109.
11. Палехова В. А. Польський досвід переходу до ринку... С. 67, 68.
12. Справочник инвестора: Польша Правила бизнеса по-польски // Польское Агентство Информации и Иностранных Инвестиций (ПАИИИИ). URL : <http://www.jpweber.com/assets/Publications/Doing-Business-in-PolandRU.pdf>.
13. Як відбувалася приватизація державних підприємств у Польщі. URL : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/05/30/7049990/>.
14. Справочник инвестора: Польша Правила бизнеса...
15. Державні закупівлі в Європейському Союзі: системи оцінки та засоби правового захисту / [М. Трайбас, П. Бломберг, П. Горецькі та ін.]. К. : Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2008. С. 140—146.
16. Справочник инвестора: Польша Правила бизнеса... С. 170.
17. Там же. С. 119.
18. Забчук Г. М., Замолинська І. М. Особливості кредитування підприємств малого і середнього бізнесу в Польщі [Електронний ресурс]. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3521/1/%D0%97%D0%B0%D0%B1%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%93.%D0%9C..pdf>.
19. Там само.
20. Справочник инвестора: Польша Правила бизнеса...
21. Валовой внутренний продукт стран в 1980 – 2016 годах. URL : <http://svspb.net/danmark/vvp-stran.php>.
22. Орнат М. Р. “Китайське економічне чудо”: історичні аспекти й особливості економічних реформ // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : наук. зб. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. Вип. 6. Т. 1. С. 71—74.
23. Никитина М. Г. Институциональные реформы в Китае // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского : науч. журн. Симферополь : Тавр. нац. ун-т, 2003. Вип. 1. Т. 16(55). С. 113—117.
24. Іващук І. О., Орнат М. Р. Інвестиційні пріоритети економічних реформ Китаю в умовах глобальної нестабільності // Економічний аналіз : зб. наук. пр. Т. : Видавничо-

поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. Вип. 2. Т. 21. С. 309—316.

25. Орнат М. Р. “Китайське економічне чудо”... С. 73.
26. Івашук І. О. Інвестиційні пріоритети економічних... С. 309—316.
27. Энциклопедия нового Китая / пер. с англ. М. : Прогресс, 1989. 509 с.
28. Коростиков М. Ю. Власть и собственность в Китае. URL : http://mgimo.ru/files/z07_2015/Korostikov_Power_and_Property_in_China.pdf.
29. Никитина М. Г. Институциональные реформы в Китае... С. 113—117.
30. Коростиков М. Ю. Власть и собственность в Китае... С. 56.
31. Там само. С. 56, 57.
32. Spillovers from Migration and China’s Transition. URL : <http://www.imf.org/en/News/Articles/2016/09/26/AM16-NA270916-Spillovers-from-Chinas-transition-and-migration>.
33. Валовой внутренний продукт стран в 1980 – 2016 годах. URL : <http://svspb.net/danmark/vvp-stran.php>.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2017

Схвалена до друку редколегією 11.10.2017

D. Ziuz

FOREIGN EXPERIENCE OF STATE PARTICIPATION IN PROPERTY INSTITUTION FORMATION

The foreign experience of the state’s participation in the formation of institutional changes in ownership is considered; similarity has been found in some of the methods that states use in relation to the formation of institutional changes in property; recommendations for the improvement of the institution of property in Ukraine have been developed.

Key words: institution of property, France, Poland, China, special economic zone, monetary policy, taxes, state enterprise.